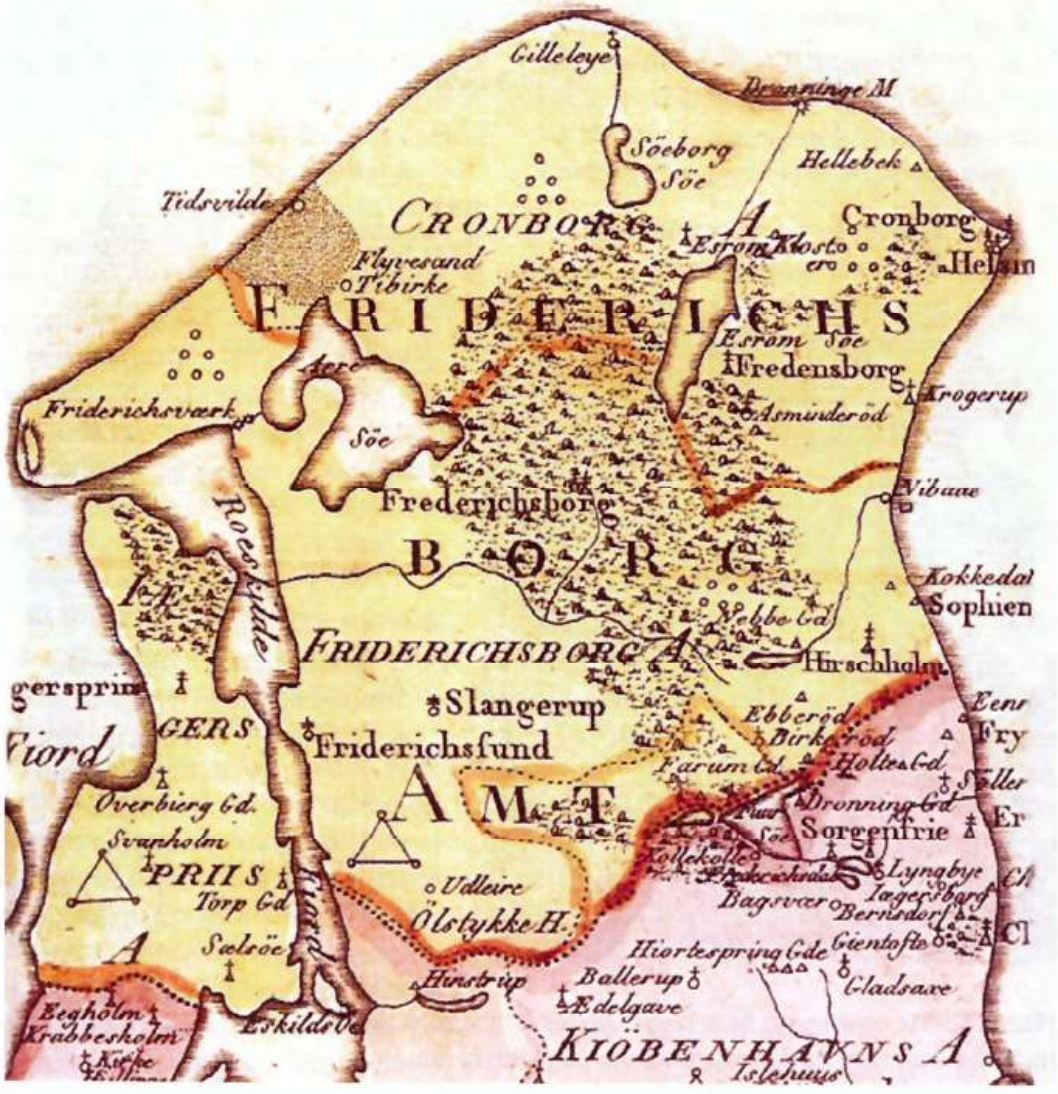
fahs

Frederiksborg Amts Historiske Samfund 1906-2006

særnummer maj 2006
i anledning af 100 års jubilæet

Kære medlem

Frederiksborg Amts Historiske Samfund
fylder 100 år.

Det fejrer vi med en reception på selve dagen,
mandag d. 12. juni kl. 16.00 til kl. 18.00
på Marienlyst Slot i Helsingør

Vi glæder os til at se jer
På foreningens vegne

Bestyrelsen

Vi indbyder hermed medlemmer og venner, samarbejdspartnere fra museerne, de lokalhistoriske arkiver og foreninger, sponsorer og andre der gennem årene har støttet foreningens arbejde til en reception i de smukke og historiske omgivelser på Marienlyst Slot, Marienlyst Alle 32, 3000 Helsingør

---

fahs

FAHS er medlemsblad for Frederiksborg Amts Historiske Samfund og udkommer fire gange om året; i februar, april, august og november.
Artikler til bladet sendes til:
FAHS, v/ Eva Stennicke
c/o Helsingør Kommunes Biblioteker,
Marienlyst Alle 4, 3000 Helsingør.
Telefon: 4928 3622, fax: 4928 3627.
E-mail: eva.stennicke@comhem.se

Redaktion
Bibliotekar
Eva Stennicke
(ansvarshavende red.)
Layout, sats og tilrettelæggelse:
Eva Stennicke

Tryk: FOA

Hjemmeside og adgang til årbogsregister: www.fahs.dk
Indmeldelse, spørgsmål omkring medlemskab og lign.:
Eva Stennicke - se e-mail, tlf. nr. og adresse ovenfor.

Et glimt af 100 års historie Fra Frederiksborg Amt

af Torben Bill-Jessen

Den 12. juni 1906 mødtes en kreds af mænd i forhallen til teatersalen på Hotel Marienlyst i Helsingør. Initiativtageren var kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad, der må anses som samfundets egentlige stifter. Kongstad havde især haft kontakt med ingeniør Frederik Kaas og redaktør Welsch, og sammen havde de indbudt en række personer fra amtets forskellige egne.

På den tid var der ud over landet en stærk historisk bevidsthed og et ønske om bevaring af de fortidsminder, der endnu var tilbage i det danske landskab og som ofte ved uforstand eller ligegyldighed ødelagdes. Mange steder i landet ønskede man en større forståelse af den lokale tradition og historie. Ribe-egnen var den første der i 1902 fik et historisk samfund, men hurtigt kom andre efter, og altså Frederiksborg Amt i 1906.

Ved mødet på Marienlyst overtog cand. jur. Mourier fra Helsingør dirigentpladsen og ingeniør Frederik Kaas, ligeledes Helsingør, fremlagde et lovudkast, hvor samfundets formål blev ridset op. Formålet var »at vække og bevare den historiske Sans ved at fremdrage den stedlige Historie og at værne om de synlige Fortidsminder, der findes i Amtet. Formaalet søges naaet dels ved Afholdelse af offentlige Møder med Foredrag rundt om i Amtet dels ved Udgivelse af en Aarbog eller mindre Hæfter i saa stort Omfang, som Samfundets Pengemidler tillader det«. Herefter valgtes en foreløbig bestyrelse på ni medlemmer. Den kom til at bestå af oberst H. W. Harbou, ingeniør Frederik Kaas og lærer Laurits Pedersen alle fra Helsingør, højskoleforstander Holger Begtrup og rektor Karl Hude fra Hillerød, kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad og kommunesekretær Valdemar Seeger fra Fredensborg, overlæ-

Kristian Kongstad (1867-1929) Frederiksborg Amts Historiske Samfunds stifter (selvportræt)

rer Karl Christensen fra Frederiksværk og læge Theodor Krarup fra Veksø. Man blev enige om at afholde en generalforsamling efter et halvt år, og kontingentet blev fastsat til 2 kr.

Der meldte sig straks 40 medlemmer. Nordsjællands aviser var dagen efter meget positive overfor den nystartede forening og alle gav de deres støtte.

Frederiksborg Amts Avis bemærkede dog »at det forekommer os at Dannelsen er foregaaet på et noget for snævert Grundlag, Repræsentanter for Landbostanden saa man saaledes slet ikke«. Det første bestyrelsesmøde blev afholdt den 24. juni 1906, hvor oberst Harbou blev valgt til formand. Man enedes om at lave en skriftlig invitation for at få folk til at melde sig ind i foreningen. Indbydelsen var underskrevet af den midlertidige bestyrelse og blev anbefalet af 40 kendte mænd, blandt dem indenrigsminister Sigurd Berg, amtmand og greve Schulin, Helsingørs borgmester Rosenstand, en landstingsmand og fire folketingsmænd, tre amtsrådsmedlemmer og seks redaktører, ti præster og skolefolk samt godsejere, proprietærer og direktører.

Indbydelsen virkede, for inden årets udgang kunne foreningen mønstre 308 medlemmer.

Frederiksborg Amts historiske Samfund.

Undertegnede foreløbige Bestyrelse for „Frederiksborg Amts historiske Samfund", valgt af den i Helsingør den 12te Juni d. A. afholdte konstituerende Generalforsamling, indbyder herved Amtets Beboere og andre interesserede til at indtræde i Samfundet. Samfundets Formaal er at vække og nære den historiske Sans ved at fremdrage den stedlige Historie og at værne om Amtets mange værdifulde Fortidsminder. Dette Formaal søges naaet bl. a. ved Udgivelsen af en Aarbog, der gratis uddeles til Medlemmerne, og Afholdelse af Foredragsmøder i Amtets forskellige Egne. Medlemsbidraget er fastsat til 2 Kr. aarlig eller 25 Kr. een Gang for alle. Indmeldelser modtages af undertegnede Bestyrelsesmedlemmer.

Holger Begtrup, Højskoleforstander, Hillerød.
Carl Christensen, Overlærer, Frederiksværk.
H. W. Harbou, Oberst, Chef for 2. Regiment, Helsingør, Samfundets Formand.
Karl Hude, Rektor, Dr. phil., Hillerød, Samfundets Redaktør.
Kr. Kongstad, Maler, Fredensborg.
Frederik Kaas, Ingeniør, kgl. svensk V. Konsul, Helsingør, Samfundets Sekretær.
Th. Krarup, Læge, Vikse.
Laurits Pedersen, Kommunelærer, Helsingør.
V. Seeger, Kommunesekretær, Fredensborg.

DE FØRSTE 50 ÅR

I Frederiksborg Amts Avis den 8. september 1956 skrev Anders Uhrskov (1881-1971) en artikel i anledning af samfundets 50 års jubilæum.

Anders Uhrskov havde et indgående kendskab til foreningen, da han sad i samfundets bestyrelse fra 1914 til 1960. Desuden havde han som aktiv skribent bidraget med adskillige bøger og mange artikler. Herunder bringes et uddrag af Anders Uhrskovs artikel om Frederiksborg Amts Historiske Samfunds første 50 år.

»Den 13. februar 1907 blev den første ordinære generalforsamling afholdt i Hillerød. Her vedtoges foreningens første love. Ved den lejlighed blev skoleinspektør P. Petersen, Hillerød indvalgt i bestyrelsen, hvor han fik stor betydning. Den første årbog udkom i februar 1907, den var på 116 sider og indeholdt tre afhandlinger. Samfundet havde 421 medlemmer foruden 6 livsvarige - et meget pænt resultat.

I årets løb blev der afholdt tre møder med historiske foredrag. Det største var mødet ved Gurre slots ruin den 1. september. Det havde samlet stor tilslutning, idet omkring 650 mennesker var mødt op for at høre højskoleforstander Holger Begtrup gøre rede for sådanne historiske møders betydning.

Arbejdet gik nu sin gang. Der udsendtes hvert år en årbog, og der afholdtes 3-5 møder med behandling af stedlige historiske emner. Besøget har dog været dalende, og mødetallet gik efterhånden ned til et par om året. 1914 valgtes to mænd ind i bestyrelsen, der begge fik en del at gøre. Det var adjunkt H. Boisen, Hillerød, og daværende højskolelærer Anders Uhrskov, Frederiksborg Højskole.

Anders Uhrskov (1881-1971)
Foto: Hillerød Lokalhistoriske Arkiv

Medlemstallet ville ikke rigtig stige. 1914 var det på 411. Året efter forsøgte man en ny vej, idet man i stedet for årbog udsendte en ny udgave af Joachim Junges »Den nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meninger og Sprog« ved Hans Ellekilde. Det hjalp dog ikke på medlemstallet - emnet var vel for fjernt - og 1915 var man nede på 382 medlemmer.

Der måtte gøres noget, og tilfældet kom til hjælp. Der levede i Hillerød en gammel bonde fra Vejby, folketingsmand Lars Larsen. Han havde lidt økonomisk skibbrud og sad nu og holdt livet oppe ved at dukke ned i sine barndomsminder fra fyrrerne. I årenes løb havde han skrevet en lang række artikler i Frederiksborg Amtstidende og i Frederiksborg Amts Avis. På dette tidspunkt var det i Nordsjællands Venstreblad. I 1917 henvendte han sig til Anders Uhrskov og spurgte, om denne ikke kunne tænke sig at nedskrive hans erindringer. Det kunne Uhrskov godt, og resultatet blev en bog med den lidt besværlige titel »Nord-

sjællandsk Landsbyliv i ældre Tid på Grundlag af fhv. Folketingsmand Lars Larsens Beretninger«. Historisk Samfund påtog sig at udgive bogen, den blev trykt i 1918 og udsendtes i begyndelsen af 1919.

Men imidlertid skete der det, at samfundets formand, oberst H. W. Harbou, i slutningen af året 1918 afgik ved døden. Rektor Hude fungerede som formand, men en ny skulle jo vælges. Der var i bestyrelsen to mænd, der ifølge evner, alder og position kunne egne sig til dette hverv, det var rektor Hude og skoleinspektør Petersen, begge Hillerød. Men, men, men ... trods al højlig elskværdighed dem imellem var der langt fra en doktor i klassisk filologi som Karl Hude og til en seminarist som P. Petersen. Man kan vist sige, at den ene ikke ønskede den anden valgt og omvendt. Men skoleinspektøren var en klog mand, han kendte mennesker, og han forstod at trykke på de rette knapper. Han fattede en plan, og en dag betroede han mig, hvad den gik ud på, samtidig med, at jeg fik et klap på skulderen. Jeg opfattede udmærket både, hvad han sagde, og hvad han ikke sagde.

Rektor Hude indkaldte til bestyrelsesmøde, det blev holdt i Frederiksborg Statsskoles lærerværelse og det var velbesøgt. Der var en vis spænding i luften, da rektor Hude udbad sig forslag til ny formand. Skoleinspektør Petersen rejste sig og foreslog i velvalgte ord adjunkt Boisen. Hude trak vejret et par gange, men fattede sig hurtigt og sluttede sig til forslaget. Han satte megen pris på Boisen, der var en dygtig og afholdt historielærer ved skolen og desuden som rektor selv en stiv latiner. For så vidt var alt godt. Men den gamle modvilje mellem bonde og embedsmand var ikke helt uddød, og nu tog sparekassedirektør, gårdejer J. P. Bjellekær ordet for at anbefale højskolelærer Uhrskov, der stod befolkningen nær, og som man gerne så valgt. Gårdejer N. J. Andersen, Mørdrup, gav sin tilslutning hertil. Man skred til afstemning, der foregik skriftlig. Jeg var ikke i mindste måde spændt på resultatet. Jeg vidste, hvordan det ville gå. Jeg fik tre stemmer og Boisen resten, dvs.. det dobbelte. Han var overrasket og glad, men hvem der navnlig hyggede sig, var skoleinspektøren. Han fik i øvrigt lejlighed til at vinde endnu en sejr i aftenens løb. Efter bestyrelsesmødets slutning holdt skriftudvalget - Boisen, Petersen og jeg - et lille uformelt møde henne i et hjørne af værelset. Ved en snild manøvre magede skoleinspektøren det så, at Boisen foreslog mig til formand for skriftudvalget. Det var jeg glad for, thi det var der, det foregik. Adjunkt, senere lektor, Boisen og jeg kunne altså gå hjem med hver en fjer i hatten. Man aftenen var skoleinspektørens, det var der ingen tvivl om.

Valget af formand var nu rigtigt nok. Lektor Boisen var en meget kyndig historiker, han forstod at vurdere et manuskript, og han evnede at lempe, hvor der skulle lempes. På andre områder var der måske et og andet, jeg kunne. Vi udfyldte hinanden godt, og trods store forskelligheder arbejdede vi udmærket sammen. Det havde knebet for historisk samfund at få landbefolkningen i tale, men Lars Larsen-bogen gjorde sin virkning. Landboerne følte, at han var en af deres egne, og 1918-19 skaffede samfundet 225 nye medlemmer, så regnskabsåret sluttede med i alt 631 medlemmer.

Der fulgte nu en række frugtbare år, hvor meget skete. Til minde om Peder Hersleb lod samfundet efter tegning af Kr. Kongstad indsætte en mindetavle over døren til Hillerød præstegård med følgende indskrift: »Her boede præsten Peder Hersleb fra 1718 til 1724. Han var Fattiges Velgører, Syges Hjælper, Skolebørns Talsmand«.

Ejendommen Kannikestræde i Hillerød med mindetavlen over præsten Peder Hersleb Foto: Torben Bill-Jessen

1923 udsendte man bygningshistorikeren Fr. Weilbachs rigt illustrerede bog om Frederiksborg slot. En tilsvarende om Fredensborg slot udkom 1928. Men 1924 slog man det store slag: Man udsendte en bog på 363 sider om Hillerød by. Hovedafsnittet, der var på 142 sider, omhandlede byens historie indtil 1864 og var udarbejdet af en ung historiker, mag.art. Victor Hermansen. Så vel funderet var denne skildring, at den næsten uden ændringer kunne gå over i »Hillerødbogen«, som Hillerød byråd udsendte 1948.

Et andet afsnit af særlig værdi var »Gamle Folk fortæller« af skoleinspektør Petersen. Ved hjælp af et tilskud på 2.000 kr. fra Hillerød byråd kunne man pryde bogen med en lang række tegninger udført af Kr. Kongstad. Økonomisk set var bogen et vovestykke, men da det lykkedes at fremskaffe 400 forudbestillinger á 4 kr., klarede vi os igennem uden underskud. Desuden kom bogen i boghandlen, men er nu udsolgt og sjælden.

1926 udsendte historisk samfund Carl Christensens bog om Frederiksværk, ligeledes illustreret af Kongstad. 1929 fulgte »Frederiksborg Amts Stednavne«, udgivet af stednavneudvalget. 1933 udgav man en bog af Bjørn Kornerup om Frederiksborg Statsskole. 1931 havde man udsendt det hidtil digreste bind, samfundet har publiceret: Arne Sundbo: »Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie«, der er på 416 sider. 1937 fulgte anden del af samme, der førte Frederikssunds historie op til 1870, begge med tegninger af Viggo Bang. I øvrigt fortsatte man med at udsende almindelige årbøger, når der ikke var andet på trapperne.

1938 skete der et skifte i historisk samfunds ledelse, idet lektor Boisen, der følte sig træt, ønskede at gå af som formand. I hans sted valgtes museumsdirektør Knud Klem, Helsingør. Samfundet har altså i de forløbne 50 år kun haft tre formænd, hvad der tyder på en betydelig stabilitet. Boisen blev dog i bestyrelsen og bevarede sæde i

skriftudvalget indtil sin død i 1946. Det kneb stadig noget at erhverve så mange nye medlemmer, at det kunne opveje afgangen på grund af dødsfald og bortrejse. Man forsøgte sig derfor med begrænsede subskriptioner. 1938-40 udsendte man således Anders Uhrskovs tre bind »Fra Stavnsbaand til vore Dage«, hvorpå man havde 395 abonnenter, desuden steg medlemstallet noget. 1942-43 løste samfundet en opgave, der længe havde været drøftet, idet man udsendte »Hjemstavnsbog for Frederiksborg Amt«, et værk på 392 sider og med en lang række afhandlinger. Foruden at denne bog kunne være til glæde for enhver nordsjællandsk læser, var det meningen, at den skulle benyttes omkring i amtets skoler. Dette lykkedes også, idet man fik ikke mindre end 1.363 abonnenter.

1950 udsendte samfundet en fin bog »Christian IVs Frederiksborg« af Jan Steenberg og 1954 »Dagligt Liv på en nordsjællandsk Bondegård i Midten af forrige Århundrede« af Bodil Høyer. Denne bog, der giver en levende skildring af Sylvestslægten, har fået mange købere, og den fortjener endnu flere. I de senere år har historisk samfund under ledelse af museumsdirektørerne Klem og Jørgen Paulsen indbudt til sommer ture i historiske interessante egne. Disse ture har været både velbesøgte og skattede.«

Historisk samfunds jubilæumsmøde

Frederiksborg Amts historiske Samfund holdt i forgaars møde i Helsingør, og sammenkomsten fejredes som en jubilæumsfest i anledning af samfundets 50 aars bestaaen.

Man besaa karmelitterklostret, det byhistoriske arkiv og Marienlyst slot.

Ved en paafølgende festmiddag paa Marienlyst gav formanden, direktør K. K l e m, et rids af foreningens historie gennem de forløbne 50 aar.

Han fortalte herunder, at der i foreningens første aar var nogen utilfredshed med, at møderne i Helsingør holdtes i »Industriforeningen«, der var »arbejdsgivernes højborg og et sted, hvor arbejderne ikke yndede at komme.«

Foreningens formaal er at vække og nære den historiske interesse, og man virker dels gennem møder, dels ved publikationer. I foreningens første aar kunne man holde meget store møder. Et møde ved Gurre samlede saaledes ca. 700 deltagere. De deltagende landmænd stillede ikke blot vogne til raadighed til transport af mødedeltagerne, men de tog tillige aftensmad med, saa folk kunne blive bespiste.

Direktør Klem fastslog med hensyn til samfundets publikationer, at faghistorikere naturligvis ikke kan undværes; men det er vigtigt, at lokalhistorikerne i stærkest mulig grad ogsaa er med i arbejdet, og paa dette felt er der stadig en opgave at løse. I andre amter er man i den henseende naaet noget længere frem, end tilfældet er her i Frederiksborg amt. Det behøver ikke at være historiske emner, der behandles, idet beskrivelser af nutidige forhold ogsaa har interesse.

Som mænd, der har betydet meget for foreningen, nævnte taleren bl. a. lektør Bojsen, pastor Villads Christensen og forfatteren Anders Uhrskov. I denne forbindelse takkede direktør Klem sidstnævnte og Amtsavisen for den kronik om Frederiksborg Amts historiske Samfund, som bladet bragte i forrige uge.

Amtsforvalter V. T h a l b i t z e r fortalte forskellige barndomserindringer fra Helsingør i 1830'erne.

Festlighederne i forbindelse med 50 års jubilæet 1956 foregik den 9. september, da forskellige omstændigheder gjorde det umuligt at afholde jubilæet på selve dagen den 12. juni. Her ses omtalen i Frederiksborg Amts Avis.

De næste 50 år

Årbøgerne

Fra begyndelsen har en af grundpillerne i samfundet været årbogen til medlemmerne. I de første love fra 1907 nævnes under formålet, at det blandt andet opnås ved udgivelsen af en årbog »hvori Emner af den stedlige Historie behandles på en jævn og let læselig Maade, samt endelig ved at tilskynde til og mulig fremhjælpe Udgivelsen af samlede Bearbejdelser af historiske Emner, der særlig vedrører Amtet«.

Dette har samfundet forsøgt at leve op til gennem alle årene og har altid prøvet at få amtets egne beboere til at gribe pennen.

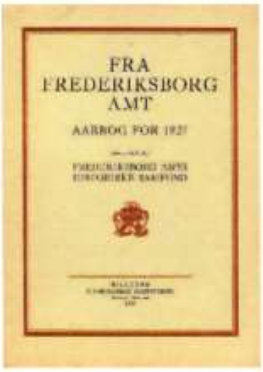
1906-1922

Udseendet af de første årbøger fra 1906 til 1922 med de tre byvåben på, havde kunstmaler og bogtrykker Kristian Kongstad en afgørende indflydelse på. Byvåbene symboliserede amtets tre købstæder, Helsingør, Hillerød og Frederikssund. De fleste af årbøgerne i denne periode var bøger med vekslende indhold.

I 1915 og 1918 forsøgte man, som tidligere nævnt, at gå nye veje med »Den nordsjællandske Landalmues Karakter, Skikke, Meninger og Sprog« og »Nordsjællandsk Landsbyliv i ældre Tid«.

1927-1951

I perioden 1927-1951 stod foreningen for adskillige store udgivelser, jvf. Anders Uhrskovs beretning . Ser man bort fra disse, beholdt årbøgerne formatet , samtidig med at de fik et moderne tilsnit.

Det var i denne periode, at Vilh. Møller-Christensen blev opmærksom på resterne af Æbelholt Kloster og begyndte et udgravningsarbejde, der blev fortsat af Nationalmuseet.

Historisk Samfund var blandt de mange »nordsjællændere«, der støttede Møller-Christensen i hans ønske om at Æbelholt skulle udgraves, undersøges og bevares. I 1948-årbogen gjorde han rede for sine undersøgelser og rettede samtidig kritik mod Nationalmuseets udgravninger. Redaktionen af årbogen gav plads til at C. G. Schultz fra museet kunne svare på kritikken.

1952-1967

I 1952 fik årbøgerne både et nyt format (de blev gjort højere) og nyt udseende. Dette format beholdt man indtil 1967. A. P. Larsens bog »Naturfredning i Frederiksborg Amt« udkom i 1957 og i 1959 kom som årbog den omfattende beskrivelse af Sct. Olai Kirke i Helsingør af Henning Henningsen . I 1961 valgte man at udgive Lauritz Engelstoft »Mine Vandringer i Sjælland i Juni 1797«. De følgende år udkom den ene år-

bog efter den anden med en lang række vekslende artikler om stort og småt her i Nordsjælland.

1968/69-1986

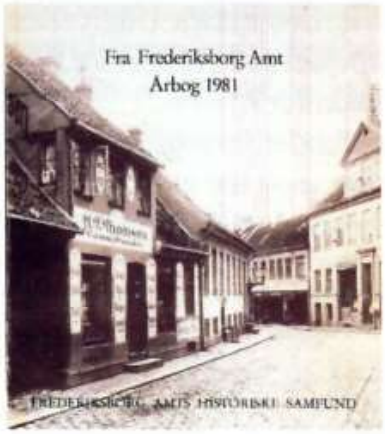
Med Henning Henningsens »Skippere, Klarerere og Toldere«, der udkom som årbog for 1968-69, ændredes formatet igen. Det gamle format var for smalt til billeder og man gik samtidig væk fra den sædvanlige brune forside over til forsider, hvor billedet havde relation til indholdet. Dette format brugte man til og med årbog 1986.

Året før, i 1985 udkom den længe savnede bog om modstandsbevægelsen i Frederiksborg Amt. Bogen blev til i samarbejde med Frederiksborg amtsråd og udkom både som årbog til medlemmerne og som særtryk.

75-års jubilæet

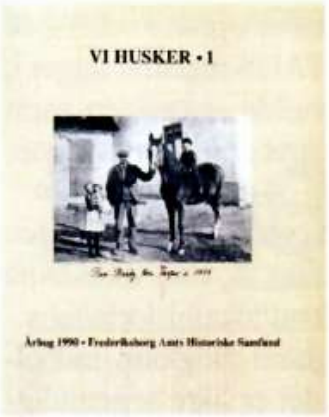
Da foreningen ved 75-års jubilæet i 1981 udgav »På strejftog i gamle fotografier«, afveg man dog fra det vedtagne format. Bogen bestod udelukkende af billeder med tilhørende tekster, hvorfor formatet blev gjort endnu bredere. Bestyrelsen ønskede ved jubilæet at udgive en billedbog, der illustrerede amtet på den tid, da foreningen blev stiftet. I forordet takkes de mange lokalarkiver, som havde udlånt billederne.

1987-2000 og »Fortæl din historie«

Med årbøgerne fra 1987 til 2000 gik man tilbage til formatet fra 1981. Det var som sagt betydeligt bredere og det var lettere at præsentere tekst og billeder.

I 1989 gennemførte Frederiksborg Amts Historiske Samfund indsamlingskampagnen »Fortæl din historie«. Selve kampagnen var sponsoreret af Wiibroe Bryggeri. Fra direktionens side havde man ønsket at markere virksomhedens 150 års jubilæum med et kulturelt tiltag i »Wiibroe Amt«. Der kom ikke mindre end 350 besvarelser til skriftudvalget. Omfangsmæssigt varierede historierne fra minimumskravet på fire A4 ark til flere hundrede maskinskrevne sider. Samarbejdet med Wiibroe betød, at Frederiks-

borg Amts Historiske Samfund kunne uddele tre pengepræmier på henholdsvis 10.000 kr., 5.000 kr. og 3.000 kr. for de bedste artikler samt at alle 350 bidragydere fik en kasse årgangsøl.

Vinderartiklerne blev sammen med flere andre trykt i årbogen »Vi husker 1« fra 1990 og da foreningen modtog så mange gode artikler, udkom »Vi husker 2« i 1991.

2001-2006

Fra 2001 til 2004 er man gået omtrent tilbage til formatet fra 1968-69. Årbogen 2001 hed »Da Gribskov blev krongods« og handler om bebyggelser, afgrøder og fæsteafgifter i Esbønderup, Mårum og Nødebo sogne i perioden 1560-1688.

I 2003 kom en årbog med forskellige artikler, bl.a. en af Stig Colbjørn Nielsen om Admiral Plessis de Richelieu og Slangerupbanen. 2004 genudgav foreningen S. Sterms sjældne »Topographie over Frederiksborg Amt« fra 1831.

»Nordsjællandske Sommerglæder« udkom som årbog i 2005. Den blev til i samarbejde med amtets museer. Endelig kom i jubilæumsåret 2006 Bendt Friis' bog om Esrum Kanal, og brændet der blev fragtet fra Gribskov via kanalen ind til hovedstaden. Bogen er på 277 sider med omkring 250 farvebilleder. En fornem jubilæumsbog.

En rød el-guitar

I 2002 udkom »En rød el-guitar med vibrator. Musik og ungdomskultur i Nordsjælland 1960-70«. Foreningens formand Henrik A. Bengtsen, der var forfatter til bogen, havde selv en fortid som sanger og rytmeguitarist i »The Ashtrays«.

Han interviewede utallige tidligere pigtrådsmusikere og gennemgik scrapbøger, avisudklip, lyttede på gamle kassettebånd osv. Alt sammen for at kunne fortælle historien om dengang i 60'erne, da mange helt unge skiftede fodbolden ud med en guitar og uden at kunne mange greb dannede et orkester. Ikke nok med det, orkestrene kom også ud at spille til koncerter i ungdomsklubber og i de mange popklubber. Et tidsbillede og en fortælling om en lille del af alt det der skete i 1960'erne.

Bagerst i bogen er der oversigter med omtale af bl.a. 200 nordsjællandske pigtråds- og beatgrupper, 39 popklubber og en CD med tidens musik.

Bogen blev i øvrigt præsenteret ved en reception i Store Sal på Hovedbiblioteket i Helsingør. Alle de gamle pigtrådsmusikere, som medvirker i bogen, var inviterede. Og det blev et par gode timer. Salen var helt fuld, rødvinen forsvandt som dug for solen og der var ikke mange som respekterede rygeforbudet.

Register til årbøgerne 1906-2000

Helt fra starten i 1906 var det tanken, at der hvert fjerde år skulle komme et register, der dækkede fire år, hvorefter bøgerne kunne indbindes fire ad gangen med registret bagerst. Som tiden gik, var der dog en del årbøger, specielt monografierne, som aldrig fik et register. I 1997 fik bestyrelsen imidlertid kontakt med Torben Bill-Jessen, som måske inspireret af foreningens daværende bestyrelsesmedlem Lars Bjørn Madsen, gerne ville påtage sig at udarbejde et register til alle årbøgerne. Bestyrelsen sagde selvfølgelig ja tak.

Fra begyndelsen ønskede man at registret både skulle være søgbart på internettet og udkomme i trykt form.

Sommeren 1999 kunne Torben se en ende på arbejdet. Det skal lige bemærkes at registret indeholder ca. 60.000 henvisninger til person-, sted- og institutionsnavne.

Helsingør Kommunes Biblioteker havde tidligere udtrykt interesse for at medvirke til at registret kunne blive søgbart på internettet. Bestyrelsen rettede derfor en formel henvendelse til bibliotekets ledelse og vinteren 1999/2000 kunne Frederiksborg Amts Historiske Samfund derfor indgå en samarbejdsaftale med Helsingør Kommunes Biblioteker, som betød at biblioteket afsatte ressourcer til at oprette/udarbejde den database, som FAHS registret ligger i, udarbejde/vedligeholde søgesiden samt sikrer at FAHS registret er søgbart 24 timer i døgnet.

Registret findes enten via FAHS' egen hjemmeside www.fahs.dk eller direkte på www.helsbib.dk/tilbud/lokalhistorie/fahs

I 2004 udkom registret i bogform. Indholdet er det samme, det er bare søgemulighederne, der er forskellige. I begge tilfælde søger man på alle de mange tusinde personer og steder, som samfundets årbøger i næsten hundrede år har berettet om. Her er en nem indgang for alle der søger viden om vor landsdels historie.

Særtryk

Historisk Samfund har specielt før i tiden stået for udgivelsen af en del særtryk. Her skal nævnes nogle få. I 1929 kom »Nordsjællandske Helligkilder« af Arnold Olsen, 1934 Erland Gribsøs »Frederiksborg Amts Kirkeklokker« og i 1980 »Hornbækfiskeren Lars Kuhlmanns beretninger 1880-1897« af Karl Rønne.

Salg af årbøger

Som årene gik, blev samfundets lager af gamle årbøger større og større. Man indgik med virkning fra 1. januar 1979 en aftale med antikvarboghandler Aage Arendrup i Hillerød om at foreningens årbøger, på nær de tre nyeste årgange, kunne sælges fra hans forretning. Denne ordning fungerede i en årrække.

I dag har Frederiksborg Amts Historiske Samfund en lagerplads, der gør det muligt for os selv at stå for salget. Det har medført, at vi bl.a. via foreningens hjemmeside www.fahs.dk gør opmærksom på, at vi sælger vores store lager af ældre årbøger til en meget billig penge.

FORENINGSBLADET FAHS

Samfundets kontakt til medlemmerne var og er i første række gennem årbogen, som foruden artiklerne fra alle dele af amtet, har bragt referatet fra generalforsamlingen og bestyrelsens beretning om samfundets ve og vel det foregående år.

For at nå medlemmerne med besked om møder og udflugter brugte man i mange år postkort som kommunikationsmiddel.

I 1987 udkom så samfundets første medlemsblad. Man havde længe haft et stort ønske om en tættere og mere regelmæssig kontakt til medlemskredsen. FAHS som medlemsbladet kom til at hedde - påtænktes at skulle udkomme 2 - 4 gange om året alt efter stofmængde og den interesse, som forhåbentlig ville blive bladet til del. Bladet var på ingen måde tænkt som meddelelsesblad for bestyrelsen alene, men i nok så høj grad som et blad, hvori medlemmerne kunne skrive om lokalhistoriske oplevelser og tildragelser. Noget som på en eller anden måde ville være nyt og spændende, men måske for beskedent til at blive en egentlig artikel i årbogsstørrelse, eller omvendt, et resumé af noget større. Bladets spalter var og er stadig åbne for alle. Det var og er bestyrelsens håb, at amtets mange museer og lokalhistoriske arkiver og foreninger vil benytte bladet til omtale af aktuelle og kommende særudstillinger og arrangementer og til omtale af interessante nyerhvervelser eller opdagelser

Bladets første redaktør var museumschef Kenno Pedersen, som til hjælp i redaktionen havde Poul Korse, Lars Bjørn Madsen og Eva Stennicke. Da vi bor i det kongelige Nordsjælland, valgte man at sætte en kongekrone ved siden af bladets navn FAHS. Her havde man forregnet sig, for to år efter starten kom en protest fra Nationalmuseet. Foreningen havde ikke ret til at bruge den lukkede kongekrone uden en tilladelse fra kongehuset.

Kronen blev straks ændret til en mere kunstfærdigt udformet figur, men den faldt dog ikke rigtigt i smag og prydede kun bladet nogle få numre. Siden da har den »åbne« krone, som stammer fra enevældens kongehus, prydet bladets forside.

I 1991 overtog museumsformidler Poul Korse jobbet som ansvarshavende redaktør. Ved hans alt for tidlige død blev jobbet lagt i hænderne på Lars Bjørn Madsen i perioden 1995 til 1998. Herefter har dette vigtige hverv ligget i hænderne på Eva Stennicke.

I år har FAHS bladet eksisteret i 20 år. Der er næsten altid udkommet fire numre hvert år, alle med en mindre artikel eller to med lokalhistorisk indhold samt oplysninger om kommende ture og foredrag.

Møder, udflugter og foredrag

Der har været en mangfoldighed af arrangementer gennem de 100 år. Man har årligt bestræbt sig på omkring tre medlemsarrangementer – fordelt på udflugter, foredrag og aktiviteter i forbindelse med generalforsamlingen.

Beretningen om et af foreningens første møder, nemlig mødet ved Gurre slotsruin, fortæller lidt om den entusiasme og de forventninger, der var til det nydannede samfund.

650 mennesker lyder helt utroligt i vore dage. Men også den 12. september 1959 kunne foreningen samle medlemmerne. Den dag deltog 200 personer i en tur til Roskilde Domkirke, Lejre og Ledreborg. I Roskilde fik man først en redegørelse for kirkens historie og arkitektur, hvorefter deltagerne blev vist rundt i grupper. Også på Ledreborg Slot blev der indledt med et foredrag, hvorefter deltagerne havde lejlighed til at »gennemvandre slottets mange sale og rum«. Tankevækkende når man nu om stunder helst ikke må komme flere end 25-30 personer til en rundvisning

Siden 1968 har bestyrelsen i forbindelse med sin konstitution nedsat et turudvalg, som har ansvar for at planlægge og gennemføre de forskellige aktiviteter.

Det historiske Møde
i
Gurre Slots Ruiner.

Søndag den 1. September 1907 afholdt »Frederiksborg Amts historiske Samfund« et offentligt Møde i Gurre Slots Ruin, hvori der deltog omtrent 650 Mennesker.

Samfundets Medlemmer, hvoraf der var mødt omtrent 75, blev af Beboere i Tikjøb Sogn gratis kørte fra og til Kvistgaard Station og gæstfrit beværtede af medbragte Madkurve.

Paa den flagsmykkede Ruin bød Samfundets Formand, Oberst *Harbou*, velkommen, hvornæst Professor *Hans Olrik* holdt det nedenfor gengivne Foredrag om Gurre Slot, som af alle til Stede værende blev fulgt med den mest levende Interesse. Forstander *Holger Begtrup* talte om Betydningen af saadanne »Aasted-Møder« med historiske Foredrag; Pastor *Kaae* fra Tikjøb bragte det historiske Samfund en Tak for Mødet, og Oberst *Harbou* takkede Talerne og Egnens Beboere for deres venlige Imødekommenhed, hvorefter han sluttede det vellykkede Møde med et Leve for Fædrelandet.

Det er det historiske Samfunds Bestyrelses Haab, at der i Fremtiden kan blive holdt lignende Møder paa andre minderige Steder i Amtets forskellige Egne.

Kopi af side 103 i årbogen for 1907

Da Erik Buch Vestergaard gik af som formand i 1983, fortsatte han i mange år som aktivt medlem af turudvalget.

I løbet af 1970'erne blev der oprettet mange lokalhistoriske foreninger og arkiver i Frederiksborg Amt, og Vestergaard så dem som mulige samarbejdspartnere for Historisk Samfund. Derfor blev adskillige ture i de år arrangeret i samarbejde med foreningerne og de lokalhistoriske arkiver og museer. På udflugterne fik deltagerne både et historisk input og i forbindelse med det efterfølgende kaffebord ofte et foredrag af den stedlige borgmester om kommunen i dag og i fremtiden – udfra devisen at dagen i dag er historie i morgen.

Medlemmer og tilskud

Som det ses i protokollerne, var der straks fra begyndelsen stor interesse for samfundets virksomhed. Det første regnskabsår 1906 til 1907 viser at der var 421 »almindelige« medlemmer, som hver gav 2 kr. i årlig kontingent til samfundet. Det gav i indtægt 842 kr. Derudover var der 6 livsvarige medlemmer, der hver gav 25 kr., i alt 150 kr. Det med livsvarige medlemmer var en ordning, som man havde de første år. Men den faldt væk, da der kun var få, der benyttede sig af den. På det meget omtalte møde ved Gurre Slot den 1. september 1906 solgte man sange til de mange fremmødte mennesker, det gav 23,16 kr. i kassen. Nye medlemmer fik årbogen leveret for medlemsbidraget på 2 kr. (ikke medlemmer måtte betale 3 kr.).

Kontingentet på de 2 kr. har vi desværre ikke kunnet fastholde. Medlemsbidraget er på 100 år steget med inflationen til 175 kr. For kontingentet har man altid fået en årbog samt tilbuddet om at deltage i udflugter, omvisninger og foredrag. De sidste 20 år har medlemmerne desuden hvert år modtaget fire FAHS blade.

I 1911 viste hans majestæt kong Frederik VIII sin interesse for foreningen og tilsagde den sin støtte med et årligt bidrag på 50 kr. Desværre døde kongen året efter. Hendes majestæt dronning Louise gjorde samfundet den ære at indmelde sig på samme tid med et årligt bidrag på ligeledes 50 kr. Det medlemskab varede så længe dronningen levede (hun døde 1926).

Udover medlemmernes bidrag har samfundet fået tilskud fra mange sider. Helt fra 1907 har foreningen stået på Finansloven, de første år med 300 kr. årligt. Beløbet blev tilsyneladende reguleret i forhold til inflationen og da Kulturministeriet sidste gang udbetalte beløbet i 1988, var det på 4.800 kr.

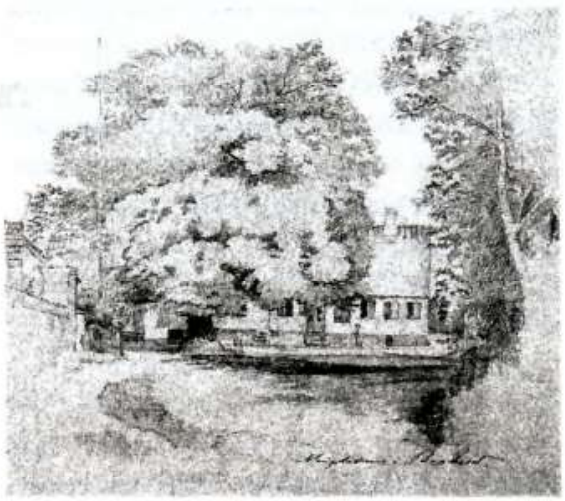
Udgivelsen af årbogen har altid været den store udgiftspost i regnskabet. Og det ser ud som om, at det altid har været nødvendigt for Frederiksborg Amts Historiske Samfund at søge tilskud i amt og kommuner for at få indtægter og udgifter til at hænge sammen. Mange har set med velvilje på foreningens arbejde, her skal bare nævnes amtet (Frederiksborg Amts Kulturråd og Frederiksborg Amts Museumsråd), kommunerne i Frederiksborg Amt (før i tiden sognerådene), banker, sparekasser, Dansk Lokalhistorisk Forening og i nogle tilfælde også private fonde.

Et projekt, som det i nyere tid er lykkedes foreningen at hente rigtigt mange penge hjem til, er registret til årbøgerne 1906-2000. Frederiksborg Amts Historiske Samfund kunne i vinteren 2000/2001 ligefrem ansætte en person på fuld tid i tre måneder til at hjælpe med redigeringsarbejdet.

Udover tilskuddene, der er nødvendige for at foreningen kan trykke og udgive årbøgerne, ligger der utallige frivillige arbejdstimer bag den enkelte bog. Både forfatterne og de bestyrelsesmedlemmer der redigerer, arbejder con amore.

Pluk fra protokollerne

Foreningens arkiv er afleveret til Helsingør Kommunes Museer. En gennemgang af referater og årsberetninger fra 100 års foreningsarbejde, viser tydeligt forskellene på før og nu. Her er et par eksempler på initiativer, som var naturlige for Frederiksborg Amts Historiske Samfund på daværende tidspunkt, men som foreningen nok ikke ville give sig i kast med i dag.

Majpladsen i Birkerød.
Tegningen er udført af Elisabeth Mollerup, gift Mantzius. Udlånt af: Birkerød Lokalhistoriske Arkiv og Museum

Majtræet udenfor Birkerød Kro

I 1909 stod udenfor Birkerød Kro et Majtræ. Da der var fare for at det ville blive fjernet, gik Frederiksborg Amts Historiske Samfund ind i sagen. Samfundets bestyrelse henvendte sig til sognerådet med ønske om træets bevarelse. Ifølge bestyrelsesprotokollen fra den 17. marts 1909 meddelte sognerådet tilbage, at træets bevaring »kan betragtes som sikret«. I dag er træet væk, og intet varer jo evigt.

Et majtræ hører sammen med den ældgamle skik »at fejre sommer i by«. I i ældre tid var her ringridning ved fastelavn. Udklædte ryttere red rundt om Majtræet og stak til en ring med deres kæppe. Majpladsen i Birkerød blev genetableret i 1980 som del af en gågade.

Rokkesten og møller

Rokkestenen i Freerslev Hegn er en anden sag, som samfundet involverede sig i. Efter en henvendelse på en generalforsamling omkring 1938 tog foreningen følgende lille problem op. I Freerslev Hegn findes en dysse med en dæksten over dyssekammeret. Denne dæksten var tidligere en rokkesten. Frederiksborg Amts Historiske Samfund henvendte sig til Nationalmuseets 1. afdeling om at rokkestenen på ny burde bringes til at rokke for stadig at bevare folks interesse for stedet.

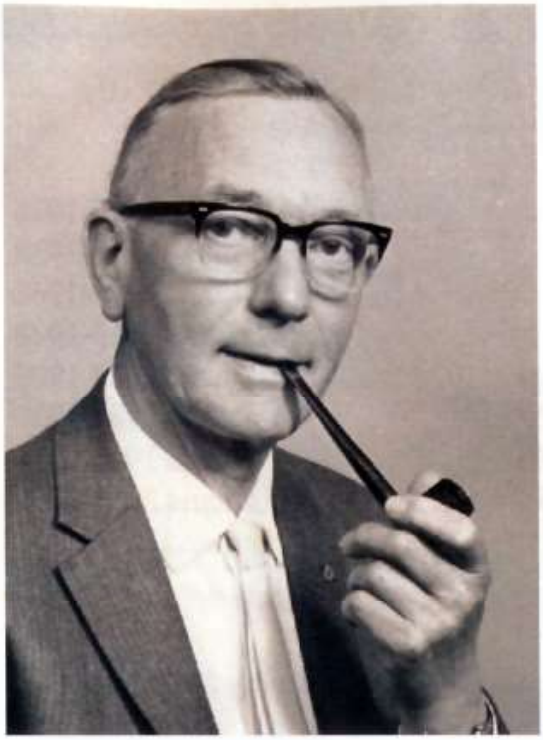
Stenen kan i dag igen ikke rokke og højen er helt overgroet med krat.

Rokkestenen skal rokke.

Samfundet har rettet Henvendelse til Nationalmuseet om at sætte Rokkestenen (Langdyssen) paa Trollesmindes Mark i en smukkere Stand. Rokkestenen kan ikke rokke mere, men Nationalmuseet har lovet, at det ogsaa vil sørge for, at Stenen bliver i Stand til at rokke igen (Munterhed).

De gamle Møller forsvinder fra Landskabet, men i den 11. Time vil Historisk Samfund nu gennem en Fotografering af de endnu eksisterende Møller søge at bevare Mindet om dem, inden det er for sent.

Her er et uddrag fra avisens omtale af generalforsamlingen, hvor både stenen og initiativet til at fotografere de endnu eksisterende møller omtales.

Knud Klem (1901-1988)
Direktør for Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg. Foto: museet

Æresmedlem

På generalforsamlingen den 31. maj 1969 blev den tidligere formand Knud Klem udnævnt til æresmedlem af foreningen. Knud Klem havde da været medlem af bestyrelsen i 32 år, heraf de 30 som formand. På mødet takkede Knud Klem for den store ære. Fra sin tid i bestyrelsen kunne han ikke huske, at der tidligere havde været æresmedlemmer. Dagens bestyrelse kan tilføje, at der heller ikke har været nogen siden.

Knud Klem var direktør på Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg 1937-1971. Af Dansk Biografisk Leksikon fremgår det, at han var uhyre aktiv både i Helsingør, hvor han var valgt ind i byrådet og på landsplan. I leksikonnet står bl.a. »... har har formået at lade hvert af områderne nyde godt af hans arbejde indenfor de andre«.

2007, 2008 ...

Foreningens nuværende formand Eva Stennicke, sagde på generalforsamlingen den 29. marts 2006 bl.a. »Der er flere der har spurgt os – hvad nu når amterne nedlægges, så er der jo ikke længere noget der hedder Frederiksborg Amt – underforstået kan man så have en forening der hedder Frederiksborg Amts Historiske Samfund? Bestyrelsens svar på det spørgsmål i 2006 er JA – det kan man godt! Rundt om i Danmark findes adskillige amtshistoriske foreninger i områder, hvor de pågældende amter blev nedlagt ved den foregående kommunalreform i 1970. Et godt navn er selvfølgelig vigtigt i disse medietider, men i bestyrelsen tror vi på, at man i hvert fald i en årrække fremover, fortsat vil forbinde ordene »Frederiksborg Amt« med vores del af Nordsjælland.

Foreningen har de sidste par år søgt samarbejde med andre interessenter omkring udgivelsen af vores årbøger. På forsiden af vores nye brochure står der »FAHS – sætter lokalhistorien i en større sammenhæng«, og bestyrelsen vil gerne udgive årbøger om «større emner«, noget der går på tværs af amtet, f.eks. Sterms topografi, Nordsjællandske Sommerglæder, Esrum Kanal og i 2007 en bog om amtets historie.

I bestyrelsen mener vi, at det er endog meget vigtigt, at Frederiksborg Amts Historiske Samfund går ind i tværgående projekter, gerne i samarbejde med andre, og at vi måske også selv ind imellem er initiativtagere. Jeg tænker selvfølgelig på samarbejde med de andre lokalhistoriske foreninger, med de lokalhistoriske arkiver, med de kulturhistoriske museer i Frederiksborg Amt men også som i tilfældet med 2007 årbogen med privatpersoner, som besidder en viden om et givet emne«.

Foreningens formænd, kasserere og sekretærer

Formænd

Harbou, H. W. oberst, Kronborg (1853-1918)	formand 1906-1918
Boisen, H. adjunkt, Hillerød (1878-1946)	formand 1919-1938
Klem, Knud museumsdirektør, Helsingør (1901-1988)	formand 1938-1968
Nielsen, P. Chr. lektor, Hørsholm (1921-1986)	formand 1968-1978
Vestergaard, Erik Buch stadsbibliotekar, Helsingør (1924-2004)	formand 1978-1983
Pedersen, Kenno museumschef, Helsingør (1951-)	formand 1984-1996
Bengtsen, Henrik A. cand.mag., Espergærde (1949-2003)	formand 1996-2003
Nielsen, Stig Colbjørn turistchef, Slangerup (1950-)	formand 2004-2006
Stennicke, Eva bibliotekar, Helsingør (1953-)	formand 2006-

Kasserere og sekretærer

Kaas, Frederik ingeniør, Helsingør Sekretær og kasserer	1906-1911
Mourier, H. overretssagfører, Helsingør Sekretær og kasserer	1912-1910
Riise, Albert H. læge, Hillerød Sekretær og kasserer	1920-1938
Andersen, C. sparekassedirektør Sekretær og kasserer	1939-1951

Larsen, L. fuldmægtig	kasserer 1952-1969
Blinkenberg Nielsen, O. sparekassedirektør, Hillerød	kasserer 1969-1976
Riis-Vestergaard, Søren sparekassedirektør, Helsingør	kasserer 1977-1983
Laurens, Bent sparekassedirektør, Helsingør	kasserer 1984-2003
Alsløv, Anders arkitekt, Slangerup	kasserer 2003-

Paulsen, Jørgen museumsinspektør, Hillerød	sekretær 1952-1969
Gedde, Aase landsretssagfører, Hillerød	sekretær 1969-1983
Bengtsen, Henrik A. cand.mag., Espergærde	sekretær 1984-1996
Stennicke, Eva bibliotekar, Helsingør	sekretær 1996-2006
Krogh, Margrethe bibliotekar, Hillerød	sekretær 2006-

Bestyrelsen består i jubilæumsåret af

Eva Stennicke
formand, Helsingør

Anders Alsløv
kasserer, Ølstykke

Flemming Beyer
Hillerød

Rolf Kjær-Hansen
Ølstykke

Dorrit af Rosenborg
Slangerup

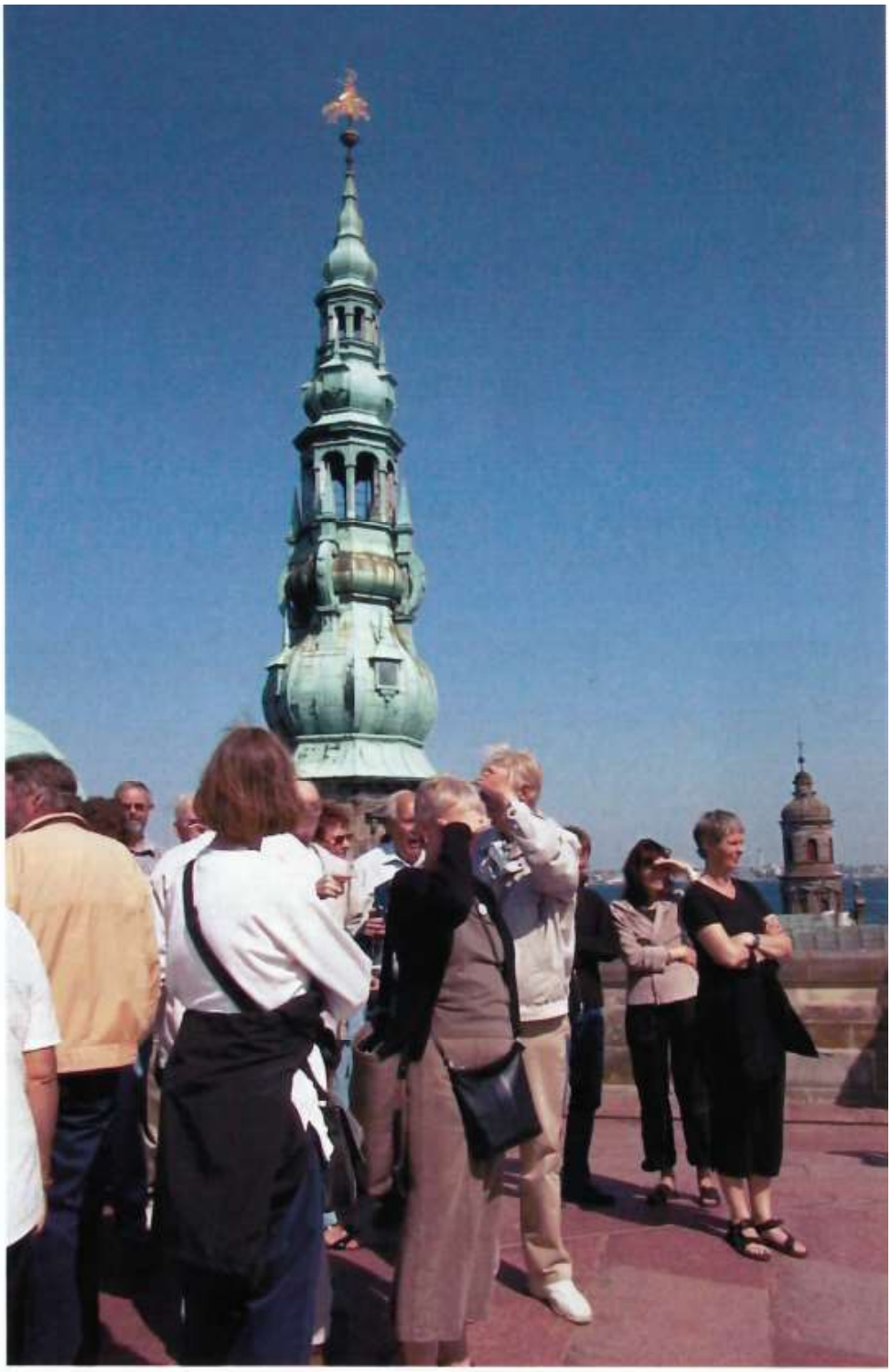
Margrethe Krogh
Hillerød

Peter Kalko
Mårum

Torben Bill-Jessen
Helsingør

Den 28 maj 2005 deltog 32 medlemmer på turen til »Det ukendte Kronborg«. Tidligere slotsforvalter John Zilmer førte os velopplagt rundt ad smalle trapper og skumle gange, over lofter og i kældre. Turen sluttede med den traditionelle kop kaffe og kage på kajen i Helsingør med udsigt over havnen til Kronborg.
Foto: Peter Hansen